

MARIJA - VELIKA NADA HRVATA

Ante KATALINIĆ, *Marija - velika nada Hrvata. Marijina nazočnost u povijesti hrvatskog naroda*, Pokret krunice za obraćenje i mir, Zagreb, 1998. (Biblioteka "Krunica i život", knjiga 3), 238 str.

Poznati hrvatski mariolog isusovac o. Ante Katalinić nesumljivo je jedan od plodnih i još uvijek vrlo aktivnih teoloških pisaca. Osim disertacije "Kraljevska vlast Marijina u djelu *Mundus Marianus* od Lovre Grizogona" Katalinić je u posljednjih pola stoljeća objavio samo s područja mariologije više od stotinu studija i članaka (usp. gore spomenuto djelo str. 8). Njegova najnovija knjiga objedinjuje neke već tiskane priloge ali i mnogo novijih radova iz posljednjih godina. Autor u njoj želi dokumentirati temeljnu postavku da su se Hrvati tijekom cijele svoje povijesti posebice žarko utjecali Majci Božjoj i u nju polagali sve svoje nade. Marija se pak pokazala kao naša najvjernija zagovornica i pomoćnica. Iz toga proizlazi i vruća autorova želja da se i današnja pokoljenja hrvatskih vjernika utječu Gospi i ona će ih sačuvati od zla i propasti.

Na korici lijepo uređene knjige na svijetlo-plavoj pozadini otisnuta je slika Gospina kipa s pomičnom krunicom u ruci i zvjezdanom krunom oko glave. Na prvi pogled slika nas nedvojbeno podsjeća na Kraljicu mira iz Međugorja. To je očito razlog kritike koju autoru upućuje A. T. Komadina u *Crkvi na Kamenu* (br. 5. 1998, str. 15). No, kako je Katalinić piscu ovih redaka pouzdano dokumentirao, slika na njegovoj knjizi uzeta je iz franjevačke samostanske crkve Sacro Cuore u mjestu Saccolongo kod Padove, odakle vjerojatno potječe i ona u Međugorju. Marijanski motiv dvanaest zvjezdica na plavoj površini prema nekim je tumačenjima preuzela Europska Unija u svoju zastavu.

Uvodno slovo napisao je msgr. Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački, ističući misao pape Ivana Pavla II. da će nas Marija najbolje uvesti u treći milenij kao i riječi kardinala Kuharića o Mariji kao najsavršenijem uzoru vjere, koja će nas najbolje naučiti vjerovati, moliti i predati se Kristu. U Predgovoru autor opisuje što ga je potaklo da se počeo baviti mariologijom, a potom u dosadašnjim brojnim radovima istraživati štovanje Marije u Hrvata. Plod toga neslomljivog zanimanja jest i ova najnovija njegova knjiga.

Odmah valja reći da ovo Katalinićevo djelo nije teološko-dogmatska rasprava o mariološkim pitanjima, nego knjiga koja opisuje i otkriva obilne i raznolike izraze štovanja Majke Božje u Hrvata i pobožnosti prema njoj od prvih početaka naše somobitnosti do najnovijega vremena. Čitatelju ćemo najlakše predstaviti njezin bogati i raznovrsni marijanski sadržaj ako jednostavno ukratko prelistamo trinaest poglavlja u koja je autor svrstao gradivo; mo žda je spomenuti broj poglavlja i skrivena aluzija na trinaest stoljeća kršæanstva u Hrvata.

Katalinić polazi od teškog stanja Hrvatske u godinama Domovinskog rata (1994). U toj velikoj nevolji, ondašnje "grozote i pustoši" poziva nas da poput kardinala Stepinca i velikog hrvatskog mariologa Lovre Grizogona upremo svoj pogled u Mariju, najvjerniju zagovornicu koja nam može pomoći. Drugo poglavlje vodi nas izvorima našega pokrštenja, s kojim su povezana i najstarija svjedočanstva o Marijonoj nazočnosti u počecima hrvatskoga crkvenog života: posveta splitske katedrale Bogorodici, Gospino svetište kraljice Jelene, odanost hrvatskih vladara Mariji od Branimira do Petra Krešimira i Zvonimira. U sljedećem poglavlju autor iznosi kako su nastajale Marijine crkve i svetišta u kasnom srednjem vijeku nakon izumiranja narodnih vladara i ulaska Hrvatske u personalnu uniju s Ugarskom. Brojne su katedrale u to doba u Crkvi u Hrvata posvećene Mariji; nalazimo i podatke o manje poznatim drugim Gospinim crkvama iz toga i ranijega vremena (Poljud u Splitu, zatim Lobor, Stomoria u Kaštel Novom, Mljet, Čučerje) te dvije najstarije zapisane molitve Mariji iz 12. i 14. st. (Kijeovski listići i Šibenska molitva).

Peto opširno poglavlje Katalinić je posvetio marijanskim svetištima među Hrvatima, počevši od onih najstarijih iz 11. st. Neka od njih samo kratko spominje, dok sljedećih šestanest potanje obrađuje i donosi vrijeme i povod njihova nastanka. To su: Majka Božja Remetska, Gospa Trsatska, Gospa Olovska, majka Božja Bistrička, Gospa Voćinska, Gospa od Milosrđa na Lapadu, Gospa od Krasna u Lici, Gospa od Plača u šibenskoj katedrali, Gospa Letnička na Kosovu, Gospa Aljmaška, Majka Božja Kamenitih vrata, Gospa od Zdravlja u Splitu, Majka Božja na Trškom Vrh (kod Krapine), Gospa od Kondžila u Komušini (Bosna), Gospa Osječka (Osijek - Tvrđa), Crna Gospa u Subotici.

U šestom poglavlju autor izdvaja pet događaja iz naše povijesti u kojima se jasno očituje čudesna Gospina zaštita i očuvanje od propasti u borbi protiv Turaka: Gospa Badijska očuvala je Korčulu od propasti na Veliku Gospu 1571., Gospa od Škrpjela zaštitila je Perast 1654., Gospa Sinjska Sinj na Veliku Gospu 1715., zagovorom Gospe Tekijske obranjen je Petrovaradin na Gospu Snježnu 1715. Katalinić

pripisuje Marijinu zagovoru i oslobađanje Knina u Domovinske ratu na Gospu Sniježnu 1995. Slijedi kratak opis nekoliko znamenitih hrvatskih junaka koji su Gospinom zaštitom pobijedili u obrani Domovine (ban Petar Berislavić, ban Toma Erdödy i biskup Martin Borković), a u posebnu cjelinu autor izdvaja pobožnost prema nebeskoj Majci obitelji Zrinskih i Frankopana i njihov molitvenik "Raj duše".

Značajna imena hrvatskih teologa od 16. stoljeća na ovamo koji su znanstveno ili pučki pisali o Mariji našla su u ovoj knjizi također svoje mjesto. Među njima autor posebno ističe Bartula Kašića od kojega potječe prvi tiskani Marijin životopis. Katalinić nam u posebnom poglavlju predstavlja velikog hrvatskog mariologa iz 17. st. Splićanina Lovru Grizogona i njegovo djelo u tri sveska *Mundus Marianus*.

Posljednja tri poglavlja odnose se na naša današnja marijanska zbivanja. Najprije autor obrađuje marijansku liriku na hrvatskome govornom području i donosi niz pjesama u čast Gospi. Od šest zbirki marijanske lirike u Hrvatskoj autor se pobliže osvrće na tri značajnije: D. Žanko (ur.), *Hrvatska marijanska lirika*, Zagreb, 1935; N. Jurica - B. Petrač (ur.), *Duša duše hrvatske. Novija hrvatska marijanska lirika*, Zagreb, 1987. i J. Miholjević, *Bogorodica u hrvatskom pjesništvu od 13. stoljeća do kraja 19. stoljeća* (Zagreb, 1994). Pretposljednje dvanaesto poglavlje posvećeno je novijim Gospinim svetištima. Autor ne ulazi u strogo teološku definiciju svetišta nego nas jednostavno informira o šest takvih prošteništa koja su nastala uglavnom u posljednjih stotinjak godina: Gospa Ilačka u Srijemu, Gospino svetište u Vepricu kod Makarske, Majka Božja Sljemenska, Gospa od Suza u Pleternici, Gospa od Brze pomoći u Sl. Brodu, te kao najnovije, Gospe Međugorske. Katalinić s neskrivenom sklonošću opisuje tijek ukazanja i događanja u Međugorju što zacijelo neće ostati neprijeporno. I na kraju stavlja nam kao uzor i poticaj sv. Leopolda Bogdana Mandića, koji je bio veliki Marijin štovatelj te iznosi kratku povijest Papinske međunarodne marijanske akademije u Rimu i Hrvatskoga mariološkog instituta sa zaslužnim hrvatskim mariolozima. Prikaz marijanske pobožnosti upotpunjuje i osvrt na najznačajnija marijanska slavlja u povodu proslave Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata, počevši od Solina (1976.), Biskupije kod Knina, Nina do Marije Bistrice (1984.).

Dodatak knjizi napisao je izdavač franjevac dr. Smiljan-Dragan Kožul, koji predstavlja najprije samog autora knjige, zatim udругu Pokret krunice, čiji je sam ravnatelj s njezinim ciljevima, djelatnošću, odobrenim statutom i ostalom dokumentacijom.

Ova knjiga je svojevrsna zbirka i povijesni pregled Marijine prisutnosti kroz povijest hrvatskog naroda od početaka do danas.

Ona istodobno svjedoči o čvrstom pouzdanju naših predaka u Bogorodicu i o njezinu moćnom zagovoru i zaštiti, koja ih je sačuvala u najtežim časovima. Autor piše laganim stilom, informativno i poticajno. Nastoji biti objektivan, navodeći za svaku točku posebnu literaturu. Ne skriva međutim da je mariolog ne samo umom nego i srcem. To pak može katkada umanjiti potrebitu kritičnost kod prosuđivanja pojedinačnih događaja o kojima piše. Temeljna je autorova nakana da u ovim prijelomnim vremenima pokaže kako su se Hrvati tijekom svoje povijesti vjerno utjecali Majci Božjoj i bili uslišivani. Pridružujemo se piščevoj želji da i danas upravimo svoj pogled u Mariju koja će nas i u sadašnjim okolnostima očuvati od propasti i sigurno voditi - putem spasenja.

Nedjeljko A. Ančić